

מכון שלום הרטמן מחלקת הטקסים

דורות ההמשך
נושאי מורשת השואה והגבורה

התכנסות ליום השואה

זום- חדר המתנה –
שקופית פתיחה של
התכנסות בסלון עם
מוזיקת רקע

ברוכים הבאים!

המשתתפים מתבקשים
לרשום על השקופית
שלהם את שמם ואת
מקום הימצאם

כתיבה ועריכה:
מיכל גוברין

עורך משנה:
רני יגר

צוות כתיבה:
מלי אייזנברג, תמר אלעד-אפלבוים, מרים בן-דוד, ליאור חן,
מנדי כהנא, רון מרגולין, אהרון שטרן

מחלקת הטקסים

זימון – הזמנה

נאמר יחד, כל אחד לעצמו:

לֹא הִיֵּינוּ שָׁם. לֹא עָבְרָנוּ, לֹא חֲוִינוּ,
וְעַם זֹאת – רוֹצִים אָנוּ לְקַבֵּל עַל עַצְמָנוּ
אֶת הָאַחֲרִיּוֹת לְזָכוֹר, וְלְזָכוֹר בְּאַחֲרִיּוֹת.
וְגַם אִם אֵין לִי מַלִּים, וְגַם אִם יֵשׁ לְךָ
מַעֵט, גַּם אִם אֲנִי רְחוֹק, וְגַם אִם אֲנִי
קְרוֹבָה,

וְגַם אִם אֲנַחְנוּ שֹׂכֵי־מַדְבָּר, וְגַם אִם אֵינָנו
מְרַגְּשִׁים שׁוֹם שִׁיכּוֹת – נִתְכַּנֵּס אֶל תּוֹךְ
עַצְמָנוּ, נִתְכַּנֵּס בִּינֵינוּ, נִגְסֶה לְהִכָּנֵס בְּיַחַד,
אֲנַחְנוּ פֹה הַיּוֹם.

נזכר בהתכנסות זו את השואה שהכריחה שליש
מהעם היהודי,

נשיה מיליון נשים, גברים וילדים.

נזכר את גזרת השמד

שאימה לבלות כל יהודי באשר הוא,

כל אדם באשר הוא אחר –

כלנו נצולי גזרת השמד.

ואז נשאל את עצמנו: איך נאמר אנחנו פה, היום,

"במקום שאין אנשים השתדל להיות איש",

נושיט יד ונקום.

תהא לנו התכנסות זו לזכרון ולאחריות.

קריאת יחיד

"חסרה אני מילים, אבל מוכרחה אני לכתוב, מוכרחה, רוצה אני לבקשכם שלא תשכחו את המתים. רוצה אני להתחנן בפניכם ולבקשכם בכל לשון של בקשה שתנקמו את נקמתנו."
"רוצה אני שתקימו יד לנו - מצבה שתגיע עד השמים, ציון שיראה אותו העולם כולו - פסל לא משיש ולא מאבן, אלא ממעשים טובים, כי מאמינה אני באמונה שלמה, שרק מצבה כזאת עשויה להבטיח לכם ולילדכם עתיד טוב יותר."

(מיומנה של דוניה רוזן, 23 ביוני 1943)

דוניה רוזן (1930-2007) נולדה בקוסוב שבגליציה. משפחתה נרצחה כולה בשואה, והיא הסתתרה לבדה ביער בהיותה בת 12. דוניה ניצלה בזכות אולינה הוריהורישין, לימים חסידת אומות העולם. את יומנה כתבה במחבוא, בעזרת בדל עיפרון ופיסות נייר שאולינה העגיגה בעבורה. דוניה לא האמינה שתינצל, וביקשה מאולינה שתמסור את יומנה ליהודי הראשון שתפגוש אחרי המלחמה. לאחר השואה עלתה דוניה לישראל ועד מותה ניהלה את המחלקה לחסידי אומות העולם ביד ושם.

הרובע היהודי בפאריס, 1933.

[המשך זום משתתפים]

מוזיקה מהווי קהילות ישראל

המנחה יקדים דברים על זכרון הדברים לפני
החורבן

המנחה יבקש מהמשתתפים לכתוב בצ'ט את
מקומות המוצא של משפחותיהם

חתונה יהודית בבית המשפט בוטרפורד, אירלנד. ספטמבר 1901

אלה אזכרה

אֲזַכֵּרְךָ אֶת אֲבוֹתֵינוּ וְאִמּוֹתֵינוּ, נָשִׁים, גְּבָרִים וְטַף,

דוֹבְרֵי כָּל הַשְּׁפוֹת וְהַנִּיבִים,

שֶׁקִּיָּמוּ אֶת חַיֵּיהֶם מֵאוֹת בִּשְׁנִים –

חַיִּים שֶׁל אֱמוּנָה וְשִׁמְרַת מִצְוֹת,

חַיִּים שֶׁל תִּלְמוּד תוֹרָה,

חַיִּים שֶׁל פִּיּוּט וּמִסָּרָת,

חַיִּים שֶׁל נְגוּן וְסְעוּדוֹת חַג,

חַיִּים שֶׁל עֲרֻבוֹת הַדָּדִית וְעֲזָרָה,

חַיִּים שֶׁל כִּלְכִּלָּה וּמִלְאָכָה,

חַיִּים שֶׁל מִדָּע וְאֱמוּנָה,

חַיִּים שֶׁל תִּקּוּן חֻבְרָה,

חַיִּים שֶׁל יִצוֹר וַיִּצִּירָה,

חַיִּים שֶׁל תְּפִלוֹת לְצִיּוֹן,

חַיִּים –

הֵם הַמִּסָּד לְקִיּוּמָנוּ.

תִּהְיֶה לָנוּ הַתְּכַנְסוֹת זֹאת לְשִׁתְּפוֹת

שֶׁל קְהִלוֹת יִשְׂרָאֵל

וְשֶׁל מִשְׁפַּחַת הָאָדָם

"לפתע כל המקומות שבהם חיו היהודים במשך מאות שנים, אפילו יותר מאלף שנים, היו כלא היו. וחשבתי, בעוד שנים רבות, זמן רב אחרי ההרג, אולי ירצו היהודים לשמוע על המקומות שנעלמו, על החיים שהיו ואינם עוד."

רומן וישניאק (1897-1990) היה צלם יהודי אמריקני ממוצא רוסי. בשנות השלושים, כשגברה האנטישמיות בגרמניה, יצא וישניאק למסע במזרח אירופה ותיעד במצלמתו יהודים בכפרים ובגטאות עירוניים. רבות מהתמונות צולמו בסתר, לעתים ללא ידיעת המצולמים. לא פעם נתפס וישניאק בידי המשטרה ונעצר בעודו מצלם.

יהודים חסרי בית לאחר הפרעות בסלונקי, יון. 1934.

קינה: על אלה אני בוכיה

נאמר יחד, כל אחד לעצמו:

וְגַם אִם אֵין לִי מַלִּים וְגַם אִם יֵשׁ לְךָ מַעַט,

בְּקֶצֶר יְדִינוּ, בְּקֶצֶר שִׁפָּה,

נִבְטָא אֶת קֶצֶה קֶצֶהוּ

שֶׁל הַרְצַח הַגָּדוֹל שִׁדְדָה הָאֲנוּשׁוֹת.

נִזְכִּיר בְּאֵלֶם שִׁפְתֵינוּ רַק מַעַט מַיִם הַיְסוּרִים,

אֶת מָה שִׁמְעָבֵר לְכָל שִׁפָּה.

אווה, בת 13

זום משתתפים

"יומני היקר, אנחנו נמצאים פה חמישה ימים, אבל נדמה לי שחלפו חמש שנים. אני לא יודעת במה להתחיל, כי כל כך הרבה דברים נוראים קרו מאז הפעם האחרונה שכתבתי בך. קודם כל, גמרו לבנות את החומה ואיש אינו יוצא או בא. מהיום, יומני היקר, איננו חיים בגטו אלא במחנה-גטו, ועל כל בית תלויה מודעה שבה כתוב בדיוק מה אסור לנו לעשות. למעשה, הכל אסור, אבל הבעיה היא שהעונש על כל עברה הוא מוות. לא כתוב אם העונש הזה נועד לילדים, אבל אני מניחה שהוא חל גם עלינו."

(מתוך יומנה של אווה הימאן)

אווה הימאן (1931-1944) תיארה ביומנה את חייה בחודשים שלפני רצח יהודי העיר נאציזאראד שבהונגריה. עם חיסול הגטו שבו נכלאו יהודי העיר שולחה אווה לאושוויץ ונרצחה שם.

זום משתתפים

מוזיקת רקע חלשה

המשתתפים יכתבו שמות בצ'אט או בכתיבה והצגה מול המסך.
המנחה מוזמן להקריא את השמות

הפעלה

המשתתפים יזכירו שמות של קרובים או של
דמויות משמעותיות להם שנספו בשואה או
ששרדו, יזכירו שמות של בני משפחה שנעקרו
- וידליקו נר זכרון.

מכון שלום הרטמן

האחריות לזכור
לזכור באחריות

סיפור המשפחה מפי בני דור שני או שלישי

נְסִיִּים אֶת הַקִּיָּץ בְּשֵׁתִיקָה

זום משתתפים

המנחה מדגיש את המעבר החד

הרוע

נאמר יחד, כל אחד לעצמו:

נִישִׁיר מִבֶּט אֶל תְּהוֹם הָרֹעַ הָאֲנוּשִׁי,
אֲזוּ וְעַתָּה.

צ'רלי צ'פלין "הדיקטטור הגדול"

נְסִיפֵר גַם בְּדִיחוֹת שְׁרוּחוֹ בְּאוֹתָם
יָמִים וְנוֹעְדוּ לְסִיעַ בְּעִמְדָה מוֹל פְּנֵי
הָרֶעַ וּבִהֲלָעָתוֹ.

קריאת יחיד

יהודי הולך ברחוב בברלין ונתקל בטעות בהיטלר.
"חזיר!" שואג היטלר.
"אפשטיין", מציג גם היהודי את עצמו, וקד קידה.

אספסוף נאצי מקיף יהודי זקן ושואל אותו: "מי אחראי למלחמה?"
היהודי הזקן עונה: היהודים ורוכבי האופניים.
נדהם האספסוף: "למה רוכבי האופניים?!"
עונה היהודי: "למה היהודים?"

זום משתתפים

המנחה מדגיש את זיכרון
העמידה כנגד

מעבר לזום מצגת
(אפשרות)

העמידה כנגד: להיות איש

נאמר יחד, כל אחד לעצמו:

מי האיש

לְנוֹכַח פְּנֵי הָרֶעַ, לְמוֹל הָאֲכֻזִּיּוֹת,
הָרִצָּח, הַהִשְׁמָדָה וּמַחִיקַת הָאָדָם,
בְּלֵב חֶסֶד הָאוֹנִים הַמְּחַלְטִים,
הַתְּגַלּוּ דְרָכֵי עֲמִידָה וְהַתְּקוּמָמוֹת שְׂבָהֵן
אֲנָשִׁים, נָשִׁים וַיִּלָּדִים,
בְּנֵי הָעַם הַיְּהוּדִי וְחֶסֶדִי אֲמוֹת הָעוֹלָם,
שְׁמְרוּ עַל צֶלֶם הָאָדָם.

זום משתתפים

שרים יחד-מי האיש

יש להנחות את המשתתפים
להשתיק מיקרופונים במהלך
השיר

נשיר יחד: מי האיש

קריאת יחיד

"זיכרונות המלחמה, מלחמת העולם השנייה - אני מקווה שזה לא יפתיע אתכם - הזיכרונות האלה קשורים אצלי בהרבה אהבה. אין-סוף אהבה. מי שהיה בגטו וראה איך אימהות מגוננות על ילדיהן, אימהות לא אוכלות ורק מאכילות, איך נערים ליוו את הוריהם כדי לא להשאיר אותם לבד, והגנו עליהם עד לרגע האחרון. כשאני שואל את עצמי מאין נובעים הכוחות לכתוב, זה לא מתוך מראות הזוועה אלא מתוך מראות האהבה שהיו שם בכל מקום. העולם שלי לא נשאר בדמות תליין, העולם שלי לא נשאר בדמות הרוע שאי-אפשר לתקן אותו, הרוע האין-סופי; נשארתי עם בני אדם ואהבתי אותם."
(אחון אפלפלד)

קריאת יחיד

הספר המאה אלף

"יום ראשון, 13 בחודש דצמבר 1942

היום הייתה בגטו חגיגה - הספר המושאל המאה אלף בספריית הגטו. באולם התיאטרון הייתה היום חגיגה. הלכנו מהלימודים. נישאו נאומים שונים, וגם הייתה תכנית אמנותית. הנואמים ניתחו את הקורא של הגטו. מאות אנשים קוראים בגטו. קריאת הספרים בגטו היא בשבילי התענוג הגדול ביותר. הספר קושר אותנו אל החופש, הספר קושר אותנו אל העולם. הספר המושאל המאה אלף הוא הישג גדול לגטו, והגטו רשאי להתגאות בכך..."

(מתוך יומנו של נער מווילנה מאת יצחק רודאשבסקי)

הורדת מעפילים מהאונייה "האומות המאוחדות"
בחוף נהריה, ינואר, 1948

וּבַחֶרֶת בַּחַיִּים

וְאַחֲרֵי... אֵיךְ לָקוּם?

הָאִישׁ וְהָאִשָּׁה, הַיֶּלֶד וְהַנְּעָרָה,

עֲקוּרִים, מְגֻרָשִׁים וְשְׂאֵרֵי הַפְּלָטָה,

גְּבוּרֵי הַיּוֹמִיּוֹם שֶׁבָּנוּ חַיִּים מִחֵדָּשׁ –

הֵם צִוּוּ לָנוּ אֶת הַחַיִּים.

כָּל הַפְּצִיל נֶפֶשׁ אַחַת
כָּאֵלוּ הֶצִיל עוֹלָם וַחֲלוּאֻ

נִזְכֹּר אֶת הַסִּידֵי אֲמוֹת הָעוֹלָם,

בְּנֵי דָתוֹת וְעַמִּים שׁוֹנִים,

שֶׁלֹּא עָמְדוּ מִנְּגֵד וְהוֹשִׁיטוּ יָד,

הֵם לָנוּ מוֹפֵת לְרוּחַ הָאֱדָם.

האחריות לזכור לזכור באחריות

נאמר יחד, כל אחד לעצמו:

וזכרת כי עבד היית

לְאַחַר שְׁקוֹנֵנוּ עַל הַשְׂמֹד וְהַחֲרָבָן
וְלְאַחַר שְׁסַפְרֵנוּ עַל הָרָע
וְעַל הָעֲמִידָה כְּנֶגְדּוֹ
נִשְׁאַל עֲתָה: מָה נוּכַל לְלַמֵּד אֲנִיחָנוּ,
כָּאן וְעַכְשָׁו,
כִּי צַד נִזְכֹּר בְּאַחֲרִיּוֹת?

זום מצגת

המנחה יזמין את המשתתפים לדון
בקבוצות קטנות

זום חדרים [10 ד לפחות]

הפעלה:

משתתפי ההתכנסות מוזמנים להרהר ולדון
כיצד "לזכור באחריות"

הדיון יתנהל בין השכנים למעגל ההתכנסות או
בדיון כללי. הנושאים יבחרו על ידי המשתתפים

דיון בשאלה כיצד "לזכור באחריות"?
ומה ניקח מזיכרון השואה לימים אלו?

זום משתתפים

המנחה יזמין את המשתתפים לקימה

ניתן לשיר במקום "אלי אלי"

העפילים על סיפון האונייה "חביבה רייק", 1946.

רשום פליטים במחנה הפליטים "פורט אוונטור", אוסונו, ניו יורק, 1944.

נושיט יד ליושבים לצדנו או נביט זה בזה, ונקום

שִׁחֲקִי, שִׁחֲקִי עַל הַחֲלוּמוֹת,
זוֹ אֲנִי הַחוֹלֵם שָׁת.
שִׁחֲקִי כִּי בָאָדָם אֲמִין,
כִּי עוֹד אֲמִין גַּם בָּאָדָם,
גַּם בְּרוּחוֹ, רוּחַ עֵז.
כִּי עוֹדֵנִי מֵאֲמִין בְּךָ.

זום משתתפים

המנחה יסכם ויסיים את
ההתכנסות

תְּמִיּה הַתְּכַנְסוֹת יוֹם הַשׁוֹמֵר וְהַאֲדָם.

להשאיר את השקופית
במסך משותף ולהוסיף
מוזיקה לסיום

דורות ההמשך
נושאי מורשת השואה והגבורה

מכון שולום הרטמן
SHALOM HARTMAN
INSTITUTE

הגדת ה"התכנסות" במלואה ומקורות נוספים לשיבוץ ב"התכנסות":
התכנסות ליום השואה - מכון שלום הרטמן

ליצירת קשר (לאתר) - hitkansut@shi.org.il

זכויות יוצרים:

© כל הזכויות שמורות למכון הרטמן ולצוות יוצרי ההתכנסות
© כל הזכויות על הטקסטים המצוטטים בהתכנסות שייכות למחברים, להוצאות הספרים ולאקו"ם © זכויות
היוצרים על הסבנה ועל הטקסטים המקוריים שבהתכנסות שמורות לצוות הכתיבה והעריכה

מכון שולום הרטמן
SHALOM HARTMAN
INSTITUTE

מחלקת הטקסים